

**DERGÂH MECMUASI'NIN TÜRK EDEBİYATI İLE MİLLÎ
MÜCADELEDEKİ YERİ**

Dr. Ekrem KARADIŞOĞULLARI*

ÖZET

Bu makalede 15 Nisan 1921- 5 Ocak 1923 tarihleri arasında İstanbul'da, kesintisiz 42 sayı yayımlanan Dergâh mecmuası, şekil ve muhteva bakımından incelenmiştir.

İstanbul'un işgal altında olduğu ve Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği yıllarda yayımlanan mecmua, özelliğini de buradan almaktadır.

Dergâh, Kurtuluş Savaşı'nın ve Anadoluçuluğun da en koyu savunucularındandır.

Dergâh'ın çekirdek kadrosunu bir avuç Darülfünûn hocaları ile yine vatansever bir avuç Darülfünûn öğrencileri teşkil ederler. Hocalar arasında, başta Yahya Kemal olmak üzere, Mehmet Emin (Erişirgil), İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Mustafa Şekip (Tunç) ve Fuad Köprülü; öğrenciler içinde de, başta mecmuanın mes'ul müdürü Mustafa Nihad (Özön), Halil Vedat, Ahmed Hamdi (Tanpınar) ve Kadri Yörüköğlu en belirgin isimler olarak ortaya çıkarlar.

Siyasi yönü ile Kurtuluş Savaşı'nın yanında olan mecmua, edebiyatta ve güzel sanatta millilikten yanadır.

Bu makalede Dergâh mecmuasının Türk dergiciliği içerisindeki yeri ile, içeriğinden hareketle milli mücadeledeki rolü üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Dergâh, Anadoluçuluk, Kurtuluş Savaşı, Darülfünûn

ABSTRACT

In this study Dergâh magazine published constantly till its 42nd issue in İstanbul between the 15th of April, 1921 and the 5th of January, 1923 has been examined in terms of form and content.

The magazine published during the years of the conquest of İstanbul and the Independence War, takes its originality from that period.

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

Dergâh is most vehement defender the Independence War and Anatolian movement.

The main staff of Dergâh consist of a handful Darülfünûn teachers and patriotic Darülfünûn students. Among the teachers, primarily Yahya Kemal, Mehmet Emin (Erişirgil), İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Mustafa Şekip (Tunç) and responsible for the magazine Mustafa Nihad (Özön), Halil Vedat, Ahmed Hamdi (Tanpınar) and Kadri Yörüköğlu appear as the most distinguished names.

The magazine supporting the Independence War with its political aspect, takes side with the national feeling in both literature and fine arts.

In this article, moving from the place and content of Dergâh journal in Turkish journalism, its role in the national war has been stressed.

Key words: Dergâh, Anatolian movement, Independence War, Darülfünûn

Kurtuluş Savaşı yıllarında çıkmaya başlayan ve Kurtuluş Savaşı'nın fikri plânda en büyük destekçilerinden biri olan Dergâh mecmuası'nın incelenmesi bu yazının konusunu teşkil etmektedir.

İstanbul'un işgal altında olduğu ve Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği yıllarda 15 Nisan 1921- 5 Ocak 1923 tarihleri arasında İstanbul'da kesintisiz kırk iki sayı yayımlanan mecmua, özelliğini de buradan almaktadır.

Dergâh'ın edebiyat ve güzel sanatlar yanında -hatta daha önemlisi- "Anadoluculuk" yanının ağır bastığı görülür. O aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nın da en şiddetli taraftarlarındandır. Siyasi yönü ile Kurtuluş Savaşı'nın yanında olan mecmua, edebiyatta ve güzel sanatlarda da millîlikten yanadır.

Dergâh'ın çekirdek kadrosunu bir avuç Darülfünun hocaları ile yine bir avuç Darülfünun öğrencileri teşkil ederler. Hocalar arasında başta Yahya Kemal olmak üzere, Mehmet Emin (Erişirgil), İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Mustafa Şekip (Tunç) ve Fuat Köprülü; öğrenciler içinde de, başta mecmuanın mes'ul müdürü Mustafa Nihat (Özön), Halil Vedat, Ahmed Hamdi (Tanpınar) ve Kadri Yörüköğlu en belirgin isimler olarak ortaya çıkarlar.

Mecmuanın mizanpajında göze çarpan en önemli özelliği, her sayısının ilk sayfasının mutlaka bir "musahabe" ile başlamış olmasıdır. Yine tüm sayılara hakim olan başlıklar ise şöyle sıralanabilir: Nesir, şiir, edebiyat musahabeleri, edebiyat tarihi, kitaplar ve muharrirler, kitabiyat, lisaniyat, sanayii nefise, musiki, temaşa, tarih, Türk tarihi tetkikatı, millî hayatın köşesi, fıkra, çerçeve, memleket manzaraları, felsefe,

ruhiyat, içtimaiyat, ilmi cereyanlar, fikir hayatı, mimarî, hikâye, halk edebiyatı ve İstanbul'un on beş günü.

Çok fazla olmamakla beraber, dergide resimlere de rastlanmaktadır. Resimler daha çok portrelerdir ve hakkında yazı yazılan şahsiyetlerle ilgilidir. Rastlanılan resimler arasında Tevfik Fikret, Auguste Rodin, Ahmet Haşim, Rudyard Kipling, Pier Loti, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Emil Bautreau, Ahmed Vefik Paşa, Maksim Gorki, Moliere ve Mourice Maeterlinck'in resimleri vardır. Bunlara, Rodin'in evinin ve birkaç heykelinin resimleri ile Adana ve Urfa'nın genel görünümü ile ilgili resimleri de eklemek gerekir.

İstanbul'un işgal altında olduğu tarihler göz önünde bulundurulursa, derginin 23., 25., 35., 37. ve 38. sayılarındaki sütun ve sayfa boşluklarının sansür nedeniyle ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Mustafa Nihat (Özön) dergiyi bin adet bastıklarını ve tümünün İstanbul'da tüketildiğini; ancak Bursa'da bir bayilerinin olduğunu söylemekte ve bu sayının son sayılara doğru 200'e kadar düştüğünü belirtmektedir.¹ Bununla birlikte dördüncü sayıda, yani derginin ilk sayısının çıkışından iki ay sonra birinci sayının bittiği ve hâlâ arandığı belirtilerek beşinci sayı ile birlikte dağıtımcılara verileceği duyurulmaktadır.

Ziya Bakırcıoğlu'nun, "Dergâh" isminin Yahya Kemal tarafından bulunduğunu ve maksadının Edebiyat Fakültesindeki kabiliyetli öğrencileri etrafında toplamak olduğunu belirtmesine karşılık,² Mustafa Nihat Özön derginin çıkışı ve adı ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

"O vakitler İkbâl Kırâathanesi vardı. Çarşıkapı'dan, Nuruosmaniye'den çıkınca sağ kolda. Askerden terhis olmuş iki kardeş açmıştı, orayı ilk kez. Biz de oraya dadandık. Adeta lokantamızdı. Çünkü beş kuruşa simit, çay, işte öğle yemeklerini öyle geçirebiliyorduk. Halil Vedat, Ahmet Hamdi, Kadri Yörükoğlu işte bütün üniversiteli arkadaşlar. Haşim (Ahmet Haşim) bile dadanmıştı oraya. O zaman Düyun-ı Umumiye'de çalışıyordu, çıkınca ilk işi oraya gelmekti. Haşim, dolayısıyla Abdülhak Şinasi 'de (Hisar) gelirdi. Meşhur Farsça öğretmeni Tahir Nadi (Divrikli) zaten oranın gediklişiydi. Eee, işte bizde dergiler ekseriya böyle bir ortamda doğar. Edebiyata, şiire, hikâyeye düşün birkaç kişi bir araya geldi mi " Haydi bir dergi çıkaralım." derler. Bizimki de aşağı yukarı öyle oldu. Dergi çıkarmayı Halil Vedat ortay attı. Derginin adı için orada bir sürü ad önerildi, uzun bir liste ortaya çıktı. Sonunda "Dergâh"ta karar kıldık. Derginin sorumluluğu da bana yüklendi."³

¹ Özön, Nijat,(1979)"Mustafa Nijat Özön'le Konuşma"Ulusal Kültür.,üç aylık kültür dergisi, yıl: 1, sayı: 4, nisan 1979, s.215

² Bakırcıoğlu, Ziya, "Dergâh" Türk Dili ve Ed. Ans. C.II. İstanbul 1977 s. 245

³ Özön, Nijat, A.g.k., s. 212

222E. KARADİŞOĞULLARI: Dergâh Mecmuası'nın Türk Edebiyatı İle Millî Mücadeledeki Yeri

Bizim düşüncemiz ise “Dergâh” isminin sanatkârların toplandığı mekâna atfen konulmuş olabileceği yönündedir.

Mustafa Nihat derginin çıkışında ve adının bulunmasında Yahya Kemal'in bir katkısının olmadığını ifade etmesine rağmen derginin çıkış aşamasında işgal kuvvetlerinin basın üzerindeki sansürü nedeniyle yayım izninin alınmasında katkısı olduğunu belirtmektedir. Yahya Kemal o zaman Hariciye Vekâletinde çalışan, Fransızlarla teması ve sansürle işi olan Reşat Nuri Drago'ya imtiyaz almada yardımcı olması için Mustafa Nihat'ı gönderir. Reşat Nuri Drago da imtiyaz işini çözümler.

İşgal altındaki İstanbul'da çıkan ve umutlarını yitirmeyen bir kısım üniversite hocası ile öğrencilerinin bir araya geldiği “Dergâh”, umudun umut olmaktan çıkması ve insanların bu umudun gerçekleşmesini dergilerden değil de, günlük gazete haberlerinden izlemeye başlamalarını ise Mustafa Nihat Özön, artık dergiye ihtiyaç kalmama, misyonunu tamamlama ve derginin kapanma sebebi olarak göstermektedir.⁴

Yahya Kemâl, mecmuanın başyazarı gibi görünmekte ve kırk iki sayı içerisinde on altı musahabesi bulunmaktadır. Mecmuanın yazar kadrosunda rastladığımız en önemli isimleri ise şöyle sıralayabiliriz:

Halide Edip [Adıvar], Ahmet Haşım, Ali Galip, İsmail Galip [Arcan], Ali Mümtaz [Arolat], Nurullah Ataç, Falih Rıfkı [Atay], Köprülüzade Ahmet Cemal, İsmail Hakkı [Baltacıoğlu], Basri Lostar, Şükufe Nihal[Başar], Mehmet Halit [Bayrı], Mustafa Şekip [Tunç], Bursalı Mehmet Tahir, Cavide Hayri, İzzet Melih [Devrim], Emin Recep, Mehmet Emin [Erişirgil], İsmail Hikmet [Ertaylan], Halit Vedat [Fıratlı], Ali Galip, Hamit Saidi, Hasan İhsan, Hasan Rasim, Abdulhak Şinasi[Hisar], Hüseyin Avni, İhsan İlyas, Kemalettin Kamu, Halil Fikret [Kanat], Fevzi Lütfi [Karaosmanoğlu], Doktor Kilisli Rıfat [Kardam], Mehmet Fuat [Köprülü], Mustafa Nihat [Özön], Mahmut Celaleddin, Mahmut Nedim, Mimar Mazhar, Mehmet Hilmi, Mehmed Kadri, Namık İsmail, Nurettin Mustafa, Necmettin Halil [Onan], Hüseyin Namık [Orkun], Ragıp Hulusi, Rezzan Arif, Salih Zeki, Samih Rıfat, Süleyman Cevat, Mimar Semih, Rüstem, Ahmet Hamdi [Tanpınar], Ahmet Kutsi [Tecer], Ruşen Eşref [Ünaydın], Vahit, Mehmet Şerafettin [Yaltkaya], Halil Bedii [Yönetken], Hasan Ali [Yücel] ve Ziya Gökalp. Bu isimlerin en az birkaç yazıyla dergide yer aldıklarını görüyoruz.

Dergâh, bir yandan padişah'a Damat Feritçilere ve İstanbulculara karşı çıkarken bir yandan da Damat Ferit'in yaveri Tarık Mümtaz (Göztepe) tarafından Dergâh'tan önce çıkan ve padişahçı, Damat Feritçi, İstanbulcu olan “Ümit”mecmuasına bir tepki olarak yayım hayatına atılmıştır. Dergâhçıların bir

⁴ Özön, Nijat, A.g.k, s.216

programları yoktur. Ancak ilkeleri vardır. O da Anadoluçuluktur ve Milli Mücadele'nin yanında olmaktadır.

Yahya Kemal ilk sayının ilk musahabesi olan “Üç Tepe” isimli yazısında İnönü Muharebesi'nin son günü Metris Tepe'den bakan ve neler gördüğünü Mustafa Kemal Paşa'ya anlatan İsmet Paşa'nın ağzından şöyle der: “Tabanları ensesine vurarak kaçan düşman... Fistanelleri tersine çevrilmiş şemsiyeler gibi kaçan efunlar,, Alevler içinde yanan Bozöyük!”

Yahya Kemal o zaman yalnız Dergâh'ta değil, İleri ve Tevhid-i Efkâr gazetelerinde de buna benzer ateşli yazılar yazmaktadır. Ancak, Mustafa Nihad [Özön], Yunan ileri harekâtı başlayınca oldukça vehimli ve korkak olan Yahya Kemal'in tutuklanacağı korkusuyla Dergâh'ı ve öğrencilerini bırakıp “Balkan'a Seyahat” adıyla Bulgaristan'a kaçtığını söylemektedir.⁵

Milli mücadele içinde yaşayan ve fikir plânında onu destekleyen Dergâhçılar, Yahya Kemal'in düşüncelerinin ışığında, yeni bir sanat, kültür ve milliyet görüşünü hazırlarlar. Bu görüş, milli kaynaklara inen, milli hayatı günün ve mazinin meselelerinde arayan ve onu Türk Tarih ve coğrafyasının Batıdan da etkilenmiş bir sentezi olarak gören tarih, sanat ve kültür milliyetçiliğidir. Yahya Kemal'in temsil ettiği şiirde mükemmellik ile Ahmet Haşim'in saf şiir fikri, ağırlıklı olarak Dergâh sayfalarında göze çarpmaya başlar. Ahmet Haşim'in “Şiirde Mana” başlıklı ve onun poetikası olarak kabul edilen ve Cumhuriyet devrinin ilk yıllarında saf şiir taraftarlarının estetik görüşünü yansıtan yazısı ilk defa Dergâh'ta yayımlanır(Sayı 8, s. 113-114).

Bunun yanında Mustafa Şekip [Tunç]'in Bergson'dan tercüme ve araştırmaları, Türk tekke şiir örnekleri ve bunlar üzerinde yapılan incelemeler, mecmuaya ruhçu ve mistik bir hüviyet kazandırır.

Mecmuada Türkçülük şuurunun yerleştirilmesi için Türklerle ilgili inceleme ve araştırmalara çok önem verildiğini görmekteyiz. Hüseyin Namık [Orkun]'ın, Türk Kelimesinin Menşei (Sayı 4 s.59-60), Eski Türk Adetleri (Sayı 10, s.155-156.; Sayı 12, s.185), Milli Türk Yemekleri (Sayı 20, s. 118-1119), Tarihte Türk Kadınlığı (Sayı 22, s.155-156), Eski Türklerde Tababet (Sayı 23, s.169-170) isimli yazıları ile Ziya Gökalp'in Türk Devletinin Tekamülü (sayı 32, s.114-115; Sayı 36, s.177-178) bu konuda ilk hatırlanacak yazılardır.

Kurtuluş Savaşı ile ilgili yazılardaki inandırıcı ve içtenlikli üslup, yaşayan Türkçeyi savunma, milli bir edebiyat kurma ideali derginin temel prensipleri olarak alınabilir. Millilik şuru Dergâh sayfalarına yalnız inceleme, hikaye, roman, tiyatro,

⁵ Özön, Nijat, A.g.k., s.214

fıkra, şiir yönleriyle aksetmez. Ressamlarımızdan, İbrahim Çallı da "... Ne vakit sanatımızı kendi toprağımızdan, abidelerimizden, hayatımızdan, acılarımızdan alırsak o vakit sanat yapmış oluruz." (Sayı 33, s.129) diyerek edebiyat ve fikirde millilik cephesine resmi de ekler. Mecmuada yayımlanan M. Nihat [Özön] a ait hikayelerin tümünün Kurtuluş Savaşı hikayeleri olduğunu da ayrıca belirtelim.

Dergâh mecmuasının başmakalesi diyebileceğimiz musahabeler dergide geniş yer tutar. Dergide bulunan otuz altı musahabenin on beşi Yahya Kemal'e aittir. Bunlardan 1. sayıda çıkan "Üç Tepe" başlıklı olan musahabe doğrudan doğruya Kurtuluş Savaşı ile ilgili; 3. sayıda çıkan "Kalble Dil" ile 4. sayıda çıkan "Acıların Tadı" ise kısmen Kurtuluş Savaşı ile ilgili, 5. sayıda çıkan "Esir Jeminüs ve Altör Şehri"nde ise hürriyet teması işlenmiş, 6. sayıda çıkan "Gezinti"de İstanbul surlarının güzellikleri konu edilmiş; 14. ve 15. sayılarda "Balkana Seyahat"te ise Bulgaristan ve Yugoslavya ile ilgili anı ve düşünceler dile getirilmiştir. Bunların dışında kalanlar ise tamamen edebi içeriklidir.

Ahmet Haşim'e ait dört musahabenin en önemlisi ise 8.sayıda yayımlanan "Şiirde Mânâ" başlıklı olanıdır. Yakup Kadri' [Karaosmanoğlu]ye ait 6 musahabeden, 29. sayıda yayımlanan, "Edebiyat ve Milli Cereyan" başlıklı olanı, milliyet duygusunun sanat, edebiyat ve fikir sahasında kendini göstermesine sıra geldiği konusunun işlendiği bir yazıdır. Yakup Kadri'nin diğer dikkate değer bir musahabesi ise, 30. sayıda yayımlanan "Medeniyet ve Milliyet Yolları" başlıklı ve meşrutiyetin milliyetçilik ve kültür ile birlikte olmasının gereği üzerinde durduğu musahabesidir.

Dergide rastladığımız toplam şiir sayısı 129'dur. Bunlardan 42 si Ali Mümtaz [Arolat] ve 18'i ise Necmettin Halil [Onan] e aittir. Ali Mümtaz'ın şiirlerinde tema olarak genellikle tabiat ve aşk önce gelirken, Necmettin Halil'de milli duyguların öncelikle işlendiğine şahit oluruz.

Ali Mümtaz ve Necmettin Halil'den başka dergide Ahmed Hamdi [Tanpınar], Ahmed Haşim, Emin Recep, Nurullah [Ataç], Hasan Ali [Yücel], Ahmed Kutsi [Tecer], Kemalettin Kamu, Yahya Kemal, Samih Rifat, Ziya Gökalp, Mustafa Şekip [Tunç], Abdülhak Şinasi [Hisar], Abdülhak Hamit ve Şükûfe Nihal'in şiirlerine rastlanmaktadır. Ancak "Ümit", mecmuasında şiirleri yayımlanan Hecenin Beş Şairi'nden hiçbirinin herhangi bir şiirine dergide rastlamak mümkün değildir. Mustafa Nihad [Özön] buna sebep olarak da Hecenin Beş Şairi'nin İstanbullu olmalarını göstermektedir.⁶

Dergâh edebiyat tarihi açısından da zengin bir dergidir. M. Halit [Bayrı] ile Fuat Köprülü'nün bu konudaki yazıları derginin bu cephesini şekillendirmektedir.

⁶ A.g.k., s.213

Shakespeare, Tolstoy, Maksim Gorki gibi yabancı sanatçı ve yazarlardan bahseden yazılar da batı edebiyatı cephesiyle ilgili bilgi eksikliğini giderici niteliktedir.

Dergâh'ta göze çarpan başlıklardan biri de “Memleket Manzaralarıdır”. Derginin yayım politikasına uygun olarak Fevzi Lütfü [Karaosmanoğlu] ile Hamit Saidi'nin Anadolu'nun güzelliklerini dile getirdikleri on iki yazısı bulunmaktadır.

Dergâh sayfalarında güzel sanatların tümüne ayrı ayrı yer verildiği görülür. Bu konuda Rezzan Arif'in Çini ve Cilt; Ahmet Haşim ile Halil Vedat'ın resim; Vahit ve Namık İsmail'in heykel; Mehmet Nedim'in musiki; İsmail Galip [Arcan]'ın tiyatro; Mimar Mazhar 'ın İstanbul 'un imarı; Mimar Semih'in camilerle ilgili yazılarını, ayrıca Cavide hanımın bestelerini zikredebiliriz.

Felsefe-Ruhiyat-İçtimaiyat da Dergâh sayfalarında yer alan önemli konu başlıklarındandır. Felsefe konusunda dergiyi sürükleyen isim ise Darülfünun hocalarından Mustafa Şekip [Tunç]'dir. Mustafa Şekip'in “Şuur ve Hayat” adlı makalesi; ruh, şuur ve hafıza arasındaki münasebetten hareketle Bergson'un bütün felsefesini özetleyen bir konferans metnidir. “Ruh ve Beden” isimli makalede ise Mustafa Şekip [Tunç] gerçekte varlığı olan madde ile gerçekte varlığı olmayan ruh arasındaki münasebeti arar. “Hakikat ve Şeniyet” Bergson'un William James'in “Pragmatizm” adlı eserine yazdığı önsözdür. “Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyat-ı Ruhiye” ise Bergson'un 1913 yılında Londra'da “Taharriyat-ı Ruhiye Cemiyeti” nde verdiği konferansın tam metnidir. Mustafa Şekip [Tunç] in ruhiyat ile ilgili yirmi bir makalesinin tümü kendisine aittir. Bunlardan “Sanatın İç Yüzü”nde güzel sanatlarda güzellik kavramı; “Vezinlerin Can Damarı”nda önemli olan bir şiirin hece ve aruzla yazılmış olması değil, şairin ruhunun duyulması; “Mevzun Olan Yalnız Şiir midir?” de hayatta her şeyin incelenir ve düşünülürse bir ölçüsünün görüleceği; “Resim ve Metafizik”de de gerçek olanın obje değil, ışığın oyunları olduğu konuları işlenmiştir. Bu başlık ve kısa açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Mustafa Şekip, Felsefe ve İçtimaiyat ile Güzel Sanatlar arasındaki ilişkiyi inceleyen ve bu düşünceleri ile Dergâhçılara yol gösteren bir rol üstlenmiş gibidir. Bunlardan başka Mustafa Şekip'in bir de “Ruh” başlıklı şiirinin olduğunu ve ruh konusunun onu şiir yazdıracak kadar etkilediğini belirtelim.

Ziya Gökalp'in konusunu içtimaiyattan alan “Türk Devletinin Tekamülü” başlıklı ve yedi sayı devam eden yazılarını ise Kurtuluş Savaşı günlerini ve İstanbul'un işgalini yaşayan ve buna karşı direnen bir avuç Dergâh yönetici ve yazarlarının düşünce gayretleriyle değerlendirmek yerinde olur.

Dergâh sayfalarında tercüme hikayeler, tarih ve tiyatro türüne ait tefrika örneklerine de rastlanmaktadır.

226E. KARADIŞOĞULLARI: Dergâh Mecmuası'nın Türk Edebiyatı İle Millî Mücadeledeki Yeri

O zamanlar “Mercure de France” dergisini okuyan Mustafa Nihat [Özön], derginin sanat olaylarından bahseden “Revue de la Quinzaine” başlıklı son bölümüne benzeterek “İstanbul’un On Beş Günü” başlıklı bir sütun açtıklarını belirtir.⁷ Bu sütunda on beş gün içerisinde İstanbul’da meydana gelen edebiyat, aktüalite, basın, spor, tiyatro, maarif, musiki ve resim olaylarından bahsedilmektedir.

Sonuç olarak Dergâh mecmuası, Türk mecmuacılık tarihindeki önemli yerini, gerek Kurtuluş Savaşı yıllarında çıkmış olmasıyla; gerek yazı kadrosundaki isimlerin ağırlığıyla ve gerekse “Anadoluculuk”, “sanat ve edebiyat”ta “Millilik” ilkesine bağlılığıyla kazandığı görülür. Milli mücadele içinde yaşayan ve fikri plânda onu destekleyen bir avuç Darülfünun hocası ile “İkbal Kırathanesi”nde bir araya gelen Darülfünun talebelerinin girişimiyle ortaya çıkan dergi, sanat, düşünce ve tarih noktasında önemli bir boşluğu doldurmuş, misyonunu tamamlayınca da yayın dünyasındaki yerini yeni yayınlara terk etmiştir.

⁷ A.g.k., s.215